

COMPASSION IN WORLD FARMING

PODSUMOWANIE ŚLEDZTWA
DOTYCZĄCEGO AKWAKULTURY
W UE W 2023 R.

COMPASSION
in world farming
ciwf.pl

© CIWF

Śledczy: „We wszystkich odwiedzonych i udokumentowanych hodowlach zaobserwowano powtarzające się problemy: złowione ryby trzymane w niewielkiej ilości wody lub bez wody, w zatłoczonych beczkach lub pojemnikach, gdzie skazane były na powolną śmierć przez uduszenie.”

COMPASSION IN WORLD FARMING

GŁÓWNE USTALENIA ŚLEDZTWA

Każdego roku w Unii Europejskiej hoduje się do 1,2 miliarda ryb, ale unijne przepisy dotyczące dobrostanu zwierząt chronią je w bardzo niewielkim stopniu. Brak skutecznej ochrony prawnej ryb hodowlanych oznacza niestety, że niskie standardy dobrostanu są powszechne. W tym roku niezależni śledczy na zlecenie Compassion in World Farming odwiedzili cztery hodowle pstrągów w Polsce. Udokumentowano niehumanitarne metody uboju, traktowanie powodujące stres oraz złe warunki hodowli. Taki poziom cierpienia jest normą. W ostatnich latach liczne dochodzenia ujawniły ogromne cierpienie ryb wielu gatunków hodowanych w różnych państwach członkowskich UE. Czas ponownie przemyśleć kwestię hodowli ryb i zapewnić tym czującym zwierzętom ochronę, na jaką zasługują.

Informacje ogólne

Akwakultura dostarcza obecnie ponad 50% spożywanych przez nas ryb, a światowy popyt rośnie¹. Jednakże poziom dobrostanu ryb podczas hodowli i transportu jest często bardzo niski, a niehumanitarne metody uboju są powszechne zarówno w przypadku ryb hodowlanych^{2,3}, jak i ryb dziko poławianych⁴. Ryby są istotami czującymi, co potwierdzają badania⁵⁻⁸ i co uznaje ustawodawstwo Unii Europejskiej⁹. Mimo to ryby są powszechnie hodowane w systemach intensywnych, gdzie poddawane są stresującym procedurom, narażone na złe warunki wodne i zamknięte w jałowym środowisku. Większość zabija się bez wstępnego ogłuszenia lub metodami, które mają na celu ogłuszenie, ale okazują się nieskuteczne. Stanowi to poważny problem w zakresie dobrostanu zwierząt.

W 2020 r. Komisja Europejska zobowiązała się, w ramach swojej strategii „od pola do stołu”, „dokona[ć] przeglądu przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt, w tym przepisów dotyczących transportu i uboju zwierząt, aby dostosować je do najnowszej wiedzy naukowej, rozszerzyć ich zakres, ułatwić egzekwowanie i ostatecznie zapewnić wyższy poziom dobrostanu zwierząt” (s. 10)¹⁰. Aby Komisja mogła osiągnąć ten ważny cel na rzecz zwierząt w UE, niezwykle ważne jest, aby ryby nie były już wyłączone z prawodawstwa¹¹⁻¹³ mającego na celu ochronę dobrostanu zwierząt hodowlanych.

Rocznie w UE hoduje się do 1,2 miliarda ryb różnych gatunków¹⁴. Jednak prawo europejskie chroni te ryby w niewystarczającym stopniu. Na przykład w rozporządzeniu Rady UE w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania ochrona ryb ogranicza się do zasady, że „podczas uśmiercania i działań związanych z uśmiercaniem zwierzętom oszczędza się wszelkiego niepotrzebnego bólu, niepokoju lub cierpienia” (Unia Europejska, 2009, s. 9)¹¹. Ryby są wyraźnie wyłączone z pozostałych szczegółowych wymogów określonych w rozporządzeniu.

W UE brakuje przepisów dotyczących ochrony ryb hodowlanych, co umożliwia rozpowszechnianie się praktyk prowadzących do złego dobrostanu. Aby zrozumieć poważne skutki prawnego zaniedbywania ryb hodowlanych, latem 2023 r. Fundacja Compassion in World Farming zleciła tajne śledztwo na fermach pstrągów tęczowych w Polsce. Inspekcje te wykazały istotne problemy związane z dobrotanem zwierząt podczas hodowli i uboju.

© CIWF

© CIWF

COMPASSION IN WORLD FARMING

HODOWLA PSTRAĞA W UE

Dane w liczbach

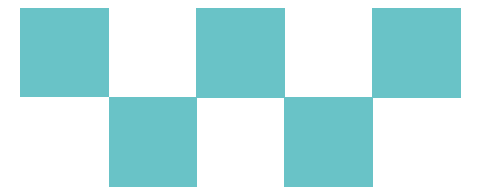
Pstrągi to ryby hodowane w największej liczbie i o najwyższej ogólnej wartości pieniężnej w UE. W 2020 r. UE wyprodukowała 184 840 ton pstrąga (głównie pstrąga tęczowego) – to aż 17% całkowitej produkcji akwakultury o wartości 3,67 mld euro (18% wartości całkowitej)¹⁵.

Intensywnie hodowane na terenie całej UE

Państwa członkowskie produkujące najwięcej pstrąga to Francja, Włochy, Dania i Polska, ale hodowle znajdują się w większości krajów UE¹⁵. Systemy hodowli zbadane podczas tego śledztwa są powszechne w całej UE. W wodach morskich i słonawych pstrągi są intensywnie hodowane w systemach przepływowych, składających się ze stawów ziemnych i betonowych torów lub klatek; systemy wody słodkiej obejmują stawy, klatki i systemy recyrkulacyjne¹⁵.

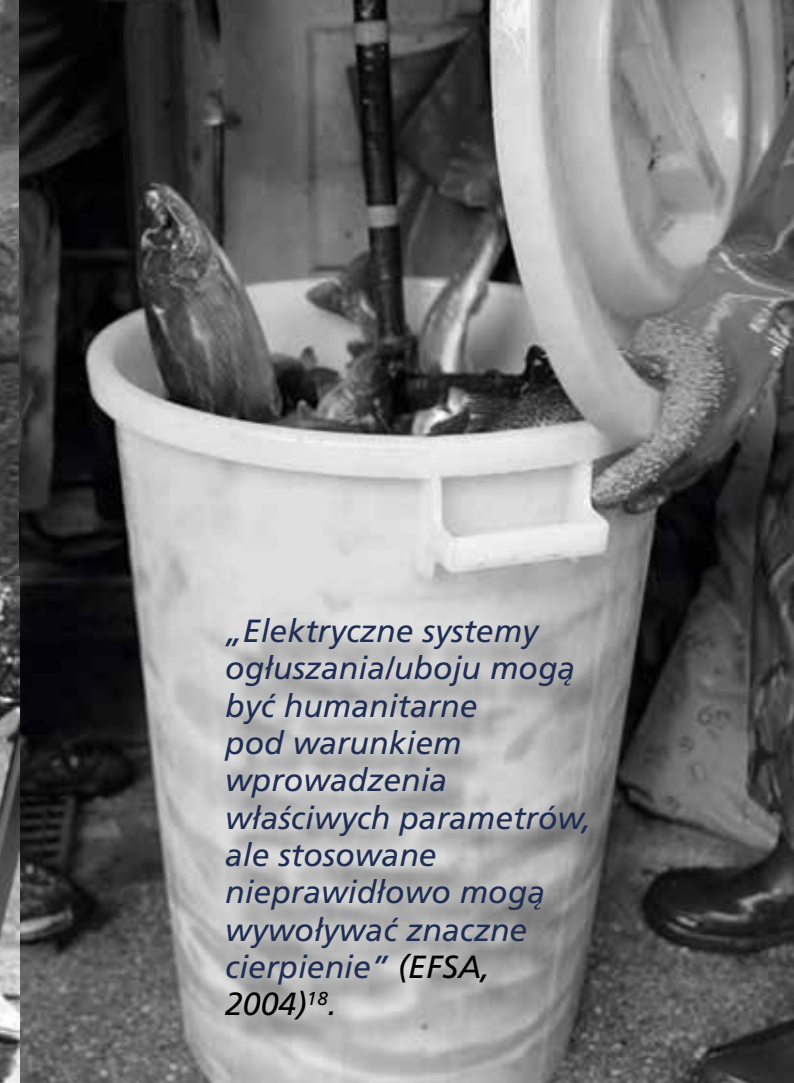
Spożycie w UE

Szacuje się, że 86% pstrągów spożywanych w UE w 2020 r. pochodziło z produkcji wewnętrznej, a większość (98,37%) pstrągów spożywanych w UE pochodzi z hodowli, a nie z połowów ryb dziko żyjących¹⁵.

„Czynności wobec ryb najlepiej wykonywać bez wyjmowania ich z wody [...] Jeżeli czynności wykonywane wobec ryb wymagają wyjęcia ich z wody, musi to trwać jak najkrócej i ryby powinny pozostawać nawilżone przez cały czas.” (Rada Europy, 2005)¹⁷.

© CIWF

„Elektryczne systemy ogłuszania/ubój mogą być humanitarne pod warunkiem wprowadzenia właściwych parametrów, ale stosowane nieprawidłowo mogą wywoływać znaczne cierpienie” (EFSA, 2004)¹⁸.

COMPASSION IN WORLD FARMING

WYNIKI ŚLEDZTWA

Wejdź na stronę www.ciwf.pl/pstragi, żeby obejrzeć wideo ze śledztwa.

Zespół doświadczonych śledczych wysłano do szeregu ferm pstrąga w Polsce w celu udokumentowania typowych praktyk hodowlanych. Zespół odwiedził cztery hodowle, obserwując różne etapy chowu: wylęgarnie, hodowlę narybku, tuczarnie oraz ubojnie i zakłady przetwórcze. Ryby produkowane w tych gospodarstwach trafiały do odbiorców hurtowych (supermarketów i restauracji) oraz detalicznych z Polski i Czech. Część ryb zabijano na miejscu, inne transportowano żywe do klienta.

Problemy z dobrostanem podczas odchowu:

- Brudna woda zanieczyszczona odchodami, niezjedzoną karmą i innymi odpadami.
- Ryby z infekcjami grzybiczymi.
- Chore ryby umierające w zbiornikach.
- Martwe ryby unoszące się na powierzchni lub na dnie zbiornika.
- Wystrzępione lub brakujące płetwy.
- Otarcia na pysku i tułowiu.
- Uszkodzenia oczu.
- Wysoka gęstość zarybienia.
- Jałowe środowisko.

Obchodzenie się z rybami powodujące u nich stres:

- Intensywne zatłoczenie – nadmierne zarybienie powodujące stres i trzepotanie ryb na powierzchni.
- Długie okresy przetrzymywania ryb w sieciach i sortowania w wiadrach bez wody.
- Transport żywych ryb w dużych wiadrach bez wody, w których ryby leżą jedna na drugiej i ulegają zmiażdżeniu i uduszeniu.
- Transport żywych ryb w skrzyniach bez wody, załadowanych do bagażnika samochodu dostawczego i tak sprzedawanych klientowi.
- Transport żywych ryb w plastikowych torbach (bez wody) i tak sprzedawanych klientowi.

Ubój:

- nieskuteczne urządzenia elektryczne używane do prób ogłuszania ryb.
 - Zamiast ogłuszać ryby, te prymitywne urządzenia powodują bolesne porażenie prądem.
 - Używano ich długotrwale, wielokrotnie i w chaotyczny sposób.
- Ruchy ciała podczas i bezpośrednio po porażeniu prądem wskazują, że urządzenia te nie są skuteczne w ogłuszaniu, zamiast tego powodując ból i dyskomfort u ryb.
- Bolesne i stresujące procedury przeprowadzane na żywych rybach bez uprzedniego skutecznego ogłuszenia, takie jak:
 - usuwanie gałek ocznych tyżką,
 - patroszenie ryby nożem,
 - pozostawienie ryby poza wodą do uduszenia przez ponad 20 minut.

KLUCZOWE DANE

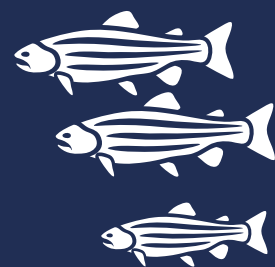
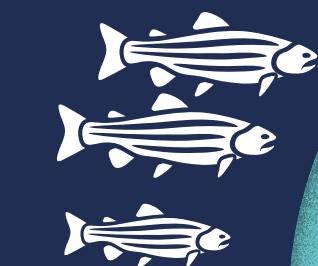
Pstrągi produkowane w Polsce są hodowane w systemach intensywnych¹⁹.

W 2020 r. w Polsce wyprodukowano prawie

20

tysiąc ton pstrąga tęczowego²⁰, co odpowiada około
28 milionom sztuk ryb
(szacunkowo na podstawie danych branżowych²¹).

Ponad

8

tysięcy ton pstrąga tęczowego
wyeksportowano z Polski w 2022 r. do innych
krajów UE i poza nią...

...a głównymi krajami
eksportowymi były
Niemcy (5718 ton),
Czechy (783 tony)
i **Francja** (393 tony)²⁰.

© CIWF

Śledczy: „Zarówno pracownicy, jak i właściciele traktowali zwierzęta jak przedmioty. Podczas dokumentowania głównych stawów nie zaobserwowano żadnych środków bezpieczeństwa biologicznego”.

HODOWLA RYB W UE

Szokujące wyniki naszego dochodzenia na polskich fermach pstrąga nie są odosobnione. Podobne warunki hodowli innych ryb pokazały wcześniejsze śledztwa prowadzone przez Compassion in World Farming i inne organizacje, w tym L214 i Essere Animali. Niestety większość ryb hodowanych w UE jest zabijana w niehumanitarny sposób, a ich dobrostan nie jest dobrze chroniony podczas hodowli i wykonywania wobec nich różnych czynności.

Najczęściej hodowane gatunki ryb to pstrąg tęczowy, dorada, okoń morski, karp i łosoś szlachetny. Badanie przeprowadzone w 2017 r. na zlecenie Komisji Europejskiej w celu oceny dobrostanu tych gatunków podczas transportu i uboju wykazało, że zdecydowana większość spośród milionów hodowanych ryb jest zabijana w niehumanitarny sposób¹⁶. W badaniu wykorzystano zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (WOAH) dotyczące uboju ryb²² jako punkt odniesienia dla metod humanitarnych i stwierdzono, że zalecenia te w dużej mierze nie są przestrzegane¹⁶.

Konkretne przepisy prawne dotyczące dobrostanu mogłyby ochronić ryby

Prawo Unii Europejskiej wymaga, aby rybom „podczas uśmiercania i działań związanych z uśmiercaniem zwierzętom oszczędza[ć] wszelkiego niepotrzebnego bólu, niepokoju lub cierpienia” (Unia Europejska, 2009, s. 9). Jak stwierdzono w „Kodeksie zdrowia zwierząt wodnych” World Organisation for Animal Health,

istnieją systemy uboju ryb, które mogą być humanitarne pod warunkiem prawidłowego stosowania i wyboru parametrów technicznych odpowiednich dla gatunku.

Humanitarne systemy obejmują ogłuszanie elektryczne i mechaniczne, a następnie, w razie potrzeby, odpowiednią metodę uśmiercania²². Skuteczne ogłuszanie elektryczne lub poprzez uderzenie wymaga użycia parametrów specyficznych dla danego gatunku. Ponadto standardy WOAH opisują metody, których nie należy stosować do uśmiercania przytomnych ryb, takie jak schładzanie w wodzie z lodem, wpuszczanie dwutlenku węgla (CO2) do wody, kąpiele solne lub amoniakalne, uduszenie poprzez wyjęcie z wody, wykrwawienie bez ogłuszenia.²²

Opinie naukowe opublikowane przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) w 2009 r. opisują zły dobrostan zwierząt spowodowany niehumanitarnymi metodami uboju i zawierają zalecenia dotyczące metod alternatywnych oraz wymagania dotyczące opracowania lepszych praktyk^{23–28}.

Istnieją lepsze, bardziej humanitarne metody uboju tych gatunków. W przypadku pstrąga ubój poprzez ogłuszenie elektryczne lub udarowe, a następnie uśmiercenie inną metodą, może być humanitarny, jeśli zostanie właściwie przeprowadzony; w niektórych krajach taki właśnie ubój jest już stosowany komercyjnie. Na przykład brytyjski program RSPCA Assured wymaga stosowania tych metod w przypadku pstrągów²⁹.

© CIWF

© CIWF

„We wszystkich przypadkach obowiązkowe powinno być przeprowadzenie etapu ogłuszania/ uśmiercania przed rozpoczęciem wykrwawiania lub jakiegokolwiek przetwarzania ryb, np. patroszenia, usuwania śluzu itp.” (EFSA, 2004)¹⁸.

COMPASSION IN WORLD FARMING

ZALECENIA W ZAKRESIE POLITYKI

1 Wprowadzić specyficzne dla konkretnych gatunków wymogi prawne dotyczące hodowli, transportu i uboju, aby chronić zwierzęta wodne hodowane w UE, z równoległymi wymogami dotyczącymi importowanych zwierząt wodnych – podnosząc standardy dla krajów spoza UE i zapewniając przedsiębiorstwom równe warunki działania.

2 Finansować i wspierać badania nad humanitarną hodowlą, transportem i ubojem ryb hodowlanych. Utworzyć obiecane Centrum Referencyjne UE, zajmujące się dobrostanem ryb hodowlanych i ułatwiające współpracę między ekspertami w państwach członkowskich UE w celu opracowywania lepszych praktyk, zapewniania szkoleń, rozpowszechniania odkryć naukowych i ułatwiania egzekwowania prawa.

3 Wspierać badania nowych gatunków proponowanych do akwakultury przed rozpoczęciem hodowli komercyjnej. Wymagać od branży wcześniejszego ustalenia, czy potrzeby zwierząt w zakresie dobrostanu mogą być spełnione w niewoli (np. możliwe jest spełnienie potrzeb behawioralnych, dostępne są humanitarne metody uboju, itp.) i czy hodowla nie wiązałaby się z negatywnym wpływem na środowisko naturalne. Niektóre gatunki mogą być nieodpowiednie do życia w niewoli i w związku z tym nie powinny być hodowane.

4 Finansować i wspierać inicjatywy mające na celu ograniczenie spożycia ryb mięsożernych, których pozyskiwanie jest z natury niezrównoważone, oraz zachęcać do przechodzenia na produkty wodne znajdujące się na niższych etapach łańcucha pokarmowego (np. ryby roślinożerne o wyższym dobrostanie, małże, wodorosty) i roślinne alternatywy zwierząt wodnych.

5 Finansować i wspierać innowacje mające na celu zwiększenie dobrostanu zwierząt przy jednoczesnym zapewnieniu wydajności systemów, takie jak nowatorskie alternatywne karmy, zastępujące zasoby jadalne dla człowieka (np. białka i oleje z drobnoustrojów), lub produkcja żywności nie powodującej problemów w zakresie dobrostanu (np. mięso rybnie z hodowli komórkowych).

WNIOSKI

Nasze przełomowe śledztwo na fermach pstrąga w Polsce ujawniło, że hodowane na nich ryby cierpią i umierają w wyniku okrutnego i przedłużonego uboju. Bez jasnych i konkretnych przepisów chroniących ryby, miliardy ryb mogą w nadchodzących latach nadal cierpieć.

Uwzględnienie ryb hodowlanych podczas przeglądu unijnych przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt to kluczowa szansa na ochronę miliardów czujących istot.

Literatura

¹FAO. The State of World Fisheries and Aquaculture. Preprint at <https://doi.org/10.4060/ca9229en> (2020).

²Mood, A., Lara, E., Boyland, N. K. & Brooke, P. Estimating global numbers of farmed fishes killed for food annually from 1990 to 2019. *Animal Welfare* 32, (2023).

³Lines, J. A. & Spence, J. Humane harvesting and slaughter of farmed fish. *Rev. sci. tech. Off. int. Epiz* (2014).

⁴Metcalfe, J. D. Welfare in wild-capture marine fisheries. *J Fish Biol* 75, 2855–2861 (2009).

⁵Braithwaite, V. A. *Do fish feel pain?* (Oxford University Press, 2010).

⁶Sneddon, L. U., Braithwaite, V. A. & Gentle, M. J. Do fishes have nociceptors? Evidence for the evolution of a vertebrate sensory system. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 270, 1115–1121 (2003).

⁷Chandroo, K. P., Duncan, I. J. H. & Moccia, R. D. Can fish suffer?: Perspectives on sentience, pain, fear and stress. *Appl Anim Behav Sci* 86, 225–250 (2004).

⁸Broom, D. M. *Sentience and animal welfare.* (CABI, 2014).

⁹European Union. Consolidated version of The Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal of the European Union* 47–390 (2012).

¹⁰European Union. Farm to Fork Strategy. https://food.ec.europa.eu/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf (2020).

¹¹European Union. COUNCIL REGULATION (EC) No 1099/2009 of 24 September 2009 on the protection of animals at the time of killing. *Official Journal of the European Union* 1–30 (2009).

¹²European Union. COUNCIL REGULATION (EC) No 1/2005 of 22 December 2004 on the protection of animals during transport and related operations and amending Directives 64/432/EEC and 93/119/EC and Regulation (EC) No 1255/97. *Official Journal of the European Union* (2005).

¹³European Union. COUNCIL DIRECTIVE 98/58/EC of 20 July 1998 concerning the protection of animals kept for farming purposes. *Official Journal of the European Communities* 1–7 (1998).

¹⁴Mood, A. & Brooke, P. Numbers of farmed fish slaughtered each year. Fishcount <http://fishcount.org.uk/fish-count-estimates-2/numbers-of-farmed-fish-slaughtered-each-year> (2019).

¹⁵European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products (EUMOFA). *The EU Fish Market 2022 Edition.* (2022).

¹⁶IBF, VetEffect, Wageningen University & (SANTE), R. C. for the E. C. D. H. and F. S. Welfare of farmed fish: Common practices during transport and at slaughter. Preprint at (2017).

¹⁷Council of Europe. STANDING COMMITTEE OF THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION OF ANIMALS KEPT FOR FARMING PURPOSES (T-AP) RECOMMENDATION CONCERNING FARMED FISH adopted by the Standing Committee on 5 December 2005. (Council of Europe, 2005).

¹⁸EFSA. Opinion of the Scientific Panel on Animal Health and Welfare on a request from the Commission related to welfare aspects of the main systems of stunning and killing the main commercial species of animals. Assessment 1–25 (2004) doi:10.2903/j.efsa.2004.122.

¹⁹European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products. Case Study: Fresh Portion Trout in Poland. (2017) doi:10.2771/933684.

²⁰European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products. EUMOFA dataset. <https://www.eumofa.eu/data>.

²¹Federation of European Aquaculture Producers (FEAP). *European Aquaculture Production Report 2014-2020.* www.eumofa.eu (2021).

²²WOAH. *Aquatic Animal Health Code.* (2014).

²³EFSA. Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare on a request from the European Commission on Species-specific welfare aspects of the main systems of stunning and killing of farmed carp. *The EFSA Journal* 1013, 1–37 (2009).

²⁴EFSA. Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare on a request from the European Commission on welfare aspect of the main systems of stunning and killing of farmed eel (*Anguilla anguilla*). *The EFSA Journal* 1014, 1–42 (2009).

²⁵EFSA. Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare on a request from the European Commission on Species-specific welfare aspects of the main systems of stunning and killing of farmed rainbow trout. *The EFSA Journal* 1013, 1–55 (2009).

²⁶EFSA. Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare on a request from the European Commission on the species-specific welfare aspects of the main systems of stunning and killing of farmed tuna. *The EFSA Journal* 1013, 1–55 (2009).

²⁷EFSA. Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare on a request from the European Commission on welfare aspect of the main systems of stunning and killing of farmed turbot. *The EFSA Journal* 1073, 1–34 (2009).

²⁸EFSA. Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare on a request from the European Commission on welfare aspect of the main systems of stunning and killing of farmed Atlantic salmon. *The EFSA Journal* 1–77 (2009).

²⁹Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA). *RSPCA Welfare Standards for Farmed Rainbow Trout.* <https://science.rspca.org.uk/sciencegroup/farmanimals/standards/trout> (2020).

COMPASSION IN WORLD FARMING
POLSKA

ul. Marszałkowska 28 A / 15
00-576 Warszawa
Polska

EMAIL: kontakt@ciwf.pl
WEB: ciwf.pl

Compassion in World Farming Polska jest organizacją pożytku publicznego z potwierdzonym wpisem w Krajowym Rejestrze Sądowym (nr 0000484066) i uprawnieniami do otrzymywania 1,5% podatku w Polsce.